

Deze derde Nieuwsbrief Site Lamot geeft u een idee van wat het archeologisch onderzoek op de site Lamot heeft opgebracht. Welke vondsten archeoloog Werner Wouters deed op - of liever onder - deze site, kan u hieronder lezen.

Een vierde Nieuwsbrief mag u in december 2001 verwachten.

ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN OP SITE LAMOT

De Lamot-site ligt in het historisch hart van onze stad. Onderzoekers veronderstellen al tientallen jaren dat onze stad haar geboortebed heeft op de hoge kant van de Dijle (linkeroever), meer bepaald op het kruispunt van Adegemstraat - Onze-Lieve-Vrouwstraat / Korenmarkt - Guldenstraat. Vandaar dat het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium (IAP), de wetenschappelijke instelling van het Ministerie van de

Vlaamse Gemeenschap, bij stad en projectontwikkelaar aangedrongen heeft op de archeologische begeleiding van het bouwproject. Dat resulteerde in opgravingen op de site die liepen van eind januari tot half juni van dit jaar.

VAN BOVEN NAAR ONDER

Het eenvoudige principe van archeologisch onderzoek is werken "van boven naar onder". Immers, de jongste lagen liggen boven, de oudste onderaan. De middeleeuwse stad groeide op zijn vuil; telkens men bouwde of verbouwde, hoogde men het bouwterrein op door nieuwe muren en vloeren aan te brengen. Een bouwgeschiedenis van een meer dan 700 jaar oude stad als Mechelen zit op die manier verborgen in een metersdik pakket van ophogingslagen, muren, vloeren en kuilen. Dat heet het "bodemarchief". Aan de archeoloog om dit te ontrafelen vóór er gebouwd wordt, want nu graaft men vaak weg in de plaats van op te hogen.

Tijdens het archeologisch onderzoek kwamen verschillende bewoningssporen aan het licht (na 16^e eeuw). Hier ziet u een bovenaanzicht van een grondplan.

EERSTE STADSOMWALLING ONTDEKT!

Uit schepenakten van de 13^e en 14^e eeuw wisten historici al dat de huidige omwalling, die ongeveer de Mechelse ring volgt, een voorganger had die Oude Veste of Antique Fossata werd genoemd. Deze zou gelopen hebben van aan de Dijle ter hoogte van de Haverwerf en verder langs het Hertshoornstraatje, de De Langhestraat, Ganzendries, Milsenstraat en via het Plein terug naar de Dijle. De stille hoop bestond deze vest, symbool van de oude stad, tijdens het archeologisch onderzoek aan te snijden.

Al op de tweede dag van de opgravingen werd de gracht ontdekt. Deze was op het opgravingsterrein maximaal 12 meter breed en iets meer dan 2,5 meter diep. Een gedeelte van deze gracht ligt buiten de site Lamot. Wij schatten de totale breedte op 25 meter. Het Hertshoornstraatje ligt bovenop het diepste punt van de gracht. Aan de rand van de helling stond een rij van tot 2 meter lange aangepunte palen, die de oever stabiliseerden.

Met deze ontdekking werd de historische theorie meteen bevestigd en de aard van de omwalling vastgesteld. Mechelen was toen niet ommuurd maar omwald. Een aarden wal lag oorspronkelijk aan de binnenkant van de eerste stadsvest.

In één klap werd ook de historische theorie ontkracht dat die omwalling aangelegd werd vóór de invallen

van de Noormannen op het einde van de 9e eeuw. We weten nu dat de gracht niet gegraven kan zijn vóór 1125 - 1175. Misschien kunnen de jaarringen van de houten palen ons een exactere datum geven voor de bouw ervan...

*Oeverbeschoeiing van de eerste vestgracht.
De palen verstevigen de helling van de gracht.*

MECHELEN INTERNATIONALAAL IN DE VOLLE MIDDELEEUWEN?

Ook onbekend Mechelen werd opgegraven. Mechelen wordt al een 5-tal keren vermeld in teksten tussen 870 en 1000. Die documenten hebben steeds de abdij van Sint-Rombout als onderwerp, die meestal gesitueerd wordt aan de Sint-Romboutskerk. Over het "andere Mechelen" worden we pas langzaam geïnformeerd vanaf de 13^e eeuw.

Voor de eerste maal duiken we, dankzij de Lamot-opgravingen, in de duistere Middeleeuwen van de stad. Er werd een zwarte laag aangesneden met duizenden scherven aardewerk, voornamelijk uit de 10^e eeuw en 2 fragmenten uit de 12^e eeuw, net als dierenbot, visresten en "Romeinse" dakpannen. In deze zwarte laag werd de Oude Vest uitgegraven, die dus jonger is.

Het is nog iets te voorbarig om vóór de detailstudie van de vondsten verregaande conclusies te trekken over de betekenis van dit pakket. Maar, de archeologen vermoeden dat deze laag, die in het noordelijke deel meer dan 4 meter dik is, aangebracht was voor de bouw van een eerste kade aan de Dijle. Dit moet rond 1125 - 1175 zijn geweest.

Om meer te weten te komen over de economische aard van de nederzetting en haar status in de 10^e eeuw is detailonderzoek noodzakelijk: was het een adellijk initiatief? Werd het regionaal belang overstegen? Met welke streken had Mechelen toen contact?...

MECHELEN, "WOONPLAATS VAN MAGULINIUS"

De oudste structuur die aan het licht kwam, was een 5 meter brede gracht, die ongeveer parallel aan de Dijle liep en over een lengte van 30 meter kon gevolgd worden. Deze gracht bevond zich onder de zwarte laag uit de volle middeleeuwen. Deze structuur wordt gedateerd door enkele brokkelige scherven in handgevoormd aardewerk uit de IJzertijd.

Mechelen in de IJzertijd? Dat is een onbekend gegeven. Maar, het sluit aan bij een verklaring van de naam Mechelen, die door de taalkundige P. Kempeneers in 2000 werd gegeven. "Mechelen" zou volgens hem terug gaan op de taal die door de lokale bevolking gesproken werd toen de Romeinen onze regio veroverden. Toen noemde men Mechelen "Magulinium", wat we als "behorend tot Magulinios" mogen vertalen. Magulinios is een persoonsnaam.

Is er dan een verband met de archeologische vondst van de gracht? Wat is de functie van deze gracht? Dat weten we (nog) niet. Hopelijk zullen deze vragen grotendeels beantwoord kunnen worden door de pollenanalyse. Door onderzoek van de stuifmeelkorrels van

planten die in de gracht zijn beland toen deze nog in gebruik was, kan immers het ecologische milieu van de onmiddellijke omgeving gereconstrueerd worden.

Overzicht met bakstenen constructies, zwarte beerkuilen uit de 14e eeuw en tussenin de volmiddeleeuwse zwarte laag.

EEN LEERRIJKE OPGRAVING

De site Lamot bestuderen leidde tot een boeiende opgraving met verhoopde maar ook onverwachte nieuwe gegevens. De vroege geschiedenis van Mechelen wordt met één archeologische werf

herschreven. Het bewijst weer eens dat in feite elke bouwwerf in een middeleeuwse stad als Mechelen dient gevolgd te worden...

DE TOESTAND VÓÓR 1963: EEN FOTO GETUIGT

In 1963 werden de huizen tussen het Sint-Annastraatje en Hertshoornstraatje afgebroken. De "Nieuwe Hall" kwam in de plaats. Foto's van 40 jaar geleden en ouder getuigen nog van de toestand daarvoor. Aan de hand van de gevelvorm, ramen en deuren kunnen we die gevels dateren. Maar vaak gebeurt het dat enkel de gevel van huizen verandert. Was de rest van deze huizen dan middeleeuws van structuur? Neen, het archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat we met huizen te maken hadden die ten vroegste in de

16e eeuw werden opgetrokken. Vóór 1500 was het Hertshoornstraatje zelfs 3 maal breder dan nu. Op de toenmalige hoek stond een gigantisch pand van 24 op 12 meter, dat kort na 1300 was opgericht. Over de functie van dit gebouw in de prille jaren van haar bestaan moet nog het één en het ander worden uitgezocht. We vermoeden dat het te maken had met het verwerken van runderbot, want naast het gebouw vonden de archeologen immers duizenden onderkaken van runderen, alle op dezelfde manier bewerkt.

De Haverwerf vóór 1963.

De Haverwerf in 1972.

Maatregelen voor het bestrijden en voorkomen van leegstand en verwaarlozing van bedrijven.

De beperkte ruimte gebruiken

De Vlaamse overheid voert een actief beleid voor het realiseren van een goede ruimtelijke ordening. De Vlaamse ruimte is immers dicht bezet door bewoning, economische activiteiten in alle sectoren en openbare infrastructuur. Er blijft nog weinig ruimte over voor nieuwe initiatieven. Door de snelle ontwikkelingen in de economische productie gedurende de laatste decennia zijn veel bedrijven bovendien verouderd. Andere bedrijven, zoals de brouwerij Lamot, konden door hun zware transportbehoefte en hun specifieke productiewijze niet meer winstgevend werken in een stadscentrum zoals dat van Mechelen. Het gevolg was leegstand en verwaarlozing.

Twee instrumenten

Leegstand en verwaarlozing laten ruimte onbenut en werken vaak deprimerend op de onmiddellijke buurt waardoor verdere verwaarlozing en leegstand in de hand wordt gewerkt. Om die kwalijke cirkel te doorbreken heeft het Vlaams Gewest twee instrumenten in het leven geroepen.

In de eerste plaats wordt een ontradende **belasting** ingesteld **op bedrijven** die leegstaan of verwaarloosd zijn. De eigenaars krijgen de kans de belasting te ontlopen als zij binnen korte tijd een passend vernieuwingsinitiatief nemen. Het liefst van al heeft de overheid dat geen frank of euro belasting moet betaald worden, maar dat er een nieuw initiatief komt. Met de inkomsten die de overheid ontvangt van eigenaars die geen initiatief realiseren, wordt een fonds voor sanering gespijsd.

Met dit fonds zijn we bij de tweede maatregel aanbeland, namelijk het verlenen van een subsidie om een vernieuwingsproject mogelijk te maken. Zowel openbare besturen als private initiatiefnemers kunnen een **subsidie** krijgen **voor eerste saneringskosten**. Naast de voorwaarde voor een vernieuwingsproject moet het gaan om nieuwe eigenaars. De verwaarlozer wordt zo niet rechtstreeks beloond. Openbare besturen krijgen bovendien een subsidie voor de aankoop van dergelijk bedrijf.

De subsidie wil bewust niet de vernieuwing zelf mee betalen. Wel wordt er geholpen om een aantal negatieve elementen weg te nemen: afbraak, ontmanteling, asbestverwijdering, diepe en zware funderingen, ... Voor een investeerder kan bouwen op moeilijke plaatsen dan zelfs interessanter worden dan bouwen in de vrije ruimte.

Gesubsidieerde projecten in Mechelen

In de stad Mechelen zijn thans drie gesubsidieerde projecten bezig voor een totaalbedrag van 60,7 miljoen frank. Voor de Lamot-site is het Vlaams Gewest tot op vandaag 42,7 miljoen frank tussengekomen, waarvan 33 miljoen frank naar de private sector en 9,7 miljoen frank naar de stad gaat. De stad zal nog beroep doen op deze subsidie om de ontmanteling van het brouwgebouw mogelijk te maken.

